

هو الله العلي الأعلى

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين إله خير ناصر و معين الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و علي و آلهما الطيبين الطاهرين و لعنة الله على أعدائهم أجمعين أبد الآبدين

سؤال: در کتب حدیث و قدمای از فقهاء در باب وقت نافله و فریضه ظهر و عصر تعبیراتی از قبیل یکساعت پس از زوال یا تا یک ذراع یا دو هفتم شاخص یا قامت و مانند آن شده است، منظور از این تعابیر چیست؟ چگونه می توان این اوقات را بدست آوریم؟

جواب: ۱- مراد از ساعت در این تعابیر همان ساعت شمسی یا خورشیدی و زوالی یا نهاری است؛ که چون فاصله طلوع و غروب آفتاب در همه فصول سال دوازده ساعت شمسی است؛ لذا یک ساعت خورشیدی مساوی یک دوازدهم طول روز (طلوع تا غروب) در هر فصل است، که نظر به کوتاه و بلند شدن روز در فصول مختلف؛ مقدار زمانی ساعت خورشیدی هم متغیر است، که با محاسبه اندازه زمانی روز و تقسیم آن بر دوازده مقدار زمانی ساعت خورشیدی در آن روز و فصل بدست می آید. ۲- مقدار دو هفتم از شاخص یا قامت مربوط به سایه شاخص بوده، و بنا بر اینکه در نظر شرعی شاخص را معادل یک قامت متوسط می گرفته اند، و قامت متوسط معادل هفت قدم (گام) پای، یا سه و نیم ذراع (از دست) تلقی شده، پس تعبیر دو هفتم شاخص یا قامت یا یک ذراع، یعنی اینکه پس از زوال (هنگام از بین رفتن سایه شاخص یا رسیدن آن به کمترین اندازه) و شروع به ازدیاد سایه شاخص، در صورتی که به مقدار یک ذراع (دست متعارف) یا دو هفتم شاخص یا قامت متوسط، که معادل دو گام بوده، سایه زیاد شود. ۳- نظر به اینکه مقدار ذراع یا دو هفتم شاخص یا قامت مساوی با یک ساعت زوالی یا نهاری یا خورشیدی است، لذا با محاسبه مقدار زمانی یک ساعت خورشیدی در هر یک از روزهای سال، می توان به مقدار این اصطلاحات نیز دست یافت. [شماره ثبت: (۴۹۸) منبع: المسائل القمیه]